

GLEDALIŠČE IN KNJIŽEVNOST NA FILMU (105 UR)

Gledališče in film imata veliko več skupnega kot igralce in zabavanje publike. Gledališče ima dolgo zgodovino sprememb in zvrsti, ki so bile namenjene umetniškemu užitku visoke družbe ali zabavi nižjih slojev, pogosto kar na ulici. Pred kakšnimi 100 leti, ko so najprej v gledališčih potem pa v kinematografih začeli prikazovati še neme in črno-bele filme, je že kazalo, da bo film izpodrinil gledališče, pa se to seveda ni zgodilo. Zdaj, v 21. stoletju, hodita z roko v roki, imata skupno publiko in pogosto celo skupne ustvarjalce: igralce, dramatik/scenariste, kostumografe, scenografe, režiserje ...

Zaradi vedno večje vloge avdiovizualnih vsebin v sodobnem življenju, v množičnih medijih in socialnih omrežjih film močneje kot katerakoli druga umetnost vpliva na doživljanje in razumevanje sodobnega sveta. Navzoč je kot umetniško delo, kot del avdiovizualne kulture, kot sredstvo obveščanja in kot element novih tehnologij.

V ITS 4 se bomo poglobili v obe kompleksni umetnosti na ravni teorije in kreativnosti. Spoznali bomo zgodovino gledališča in filma in osnovne teoretične vidike obeh umetnosti (gledališke in filmske poklice, tehnične značilnosti gledališke uprizoritve ter snemanja in montaže filma, pisanje scenarija in dramatzacijo literarnih del).

Na razumevanje umetnosti in njenega ustvarjalnega procesa vpliva tudi to, da umetnost spoznamo od blizu, zato bomo nekaj ur preživeli na gledaliških predstavah in ob gledanju filmov, in tako poglobili teoretično znanje. Posvetili se bomo tudi vrednotenju gledaliških del in filmov, pri čemer se bomo osredotočali na razumevanje njihovih vsebinskih, oblikovnih in sporočilnih plasti. Učili se bomo prepoznavati umetniške izraze in igralske postopke ter razmišljati o družbenem, zgodovinskem in kulturnem kontekstu, v katerem so umetniška dela nastala. Pomemben poudarek bo tudi na razvijanju lastnega mnenja, ki ga bomo znali utemeljiti z argumenti. S pisanjem kritiške ocene bomo k umetnosti pristopili ne le kot gledalci, ampak kot aktivni in razmišljujoči opazovalci.

Z nekaj več teoretičnega znanja bomo tudi kreativni: pripravili bomo scenarij in izvedbo šolske proslave in snemali kratke filme, prirejene po znanih literarnih delih. ITS 4 bo nadgradil znanje slovenščine, zgodovine in tujega jezika.

ITS bodo izvajali:

Barbara Lemež, prof., Nina Stropnik Kunič, prof., Domen Kaučič, prof.

ŠOLSKI CENTER LJUBLJANA
Gimnazija Antona Aškerca
Aškerčeva 1, 1000 LJUBLJANA

Datum: 24. 4. 2026

NASLOV ITS 4: GLEDALIŠČE IN FILM

Kako gledališko-filmska ustvarjalnost združuje umetnost in družbeno-politično dogajanje?

Osnovni cilji sklopa so:

Dijakinje in dijaki:

- poznajo, razumejo in ozavestijo pomen gledališča in filma;
- razvijajo sposobnosti kritičnega sprejemanja in ustvarjanja gledaliških in filmskih stvaritev;
- spoznavajo svetovno in slovensko zgodovino in teorijo dramske umetnosti, gledališča in filma ter s tem krepijo odnos do tovrstne umetnostne dediščine;
- vzpostavljajo povezavo med umetniško ustvarjalnostjo in družbenozgodovinskim okoljem, v katerem nastaja;
- pridobivajo osnovna teoretična znanja s področja gledališke in filmske umetnosti;
- skozi vpogled v scensko ustvarjalnost se osebno razvijajo, senzibilizirajo se za etična, družbena in medkulturna vprašanja, poglobljajo dovzetnost za drugačnost ter se učijo sprejemati družbeno odgovornost;
- doživljajo in razumejo različne oblike, žanre in načine scenske ustvarjalnosti;
- argumentirano vrednotijo stvaritve s področja gledališča, filma in drugih scenskih umetnosti ter razvijajo svoj pogled na dramsko, gledališko, glasbeno, likovno, plesno, filmsko in video umetnost.

TIM ITS 4 :

Barbara Lemež, prof. slov. in zgo.,

Nina Stropnik Kunič, prof. ang. in ita.,

Domen Kaučič, prof. zgo.

Vsebina v sklopu ITS 4 za šolsko leto 2026/27

ZGODOVINA GLEDALIŠČA: spoznali bomo prve oblike gledališke prakse, nastanek antičnega gledališča (grška dramatika), srednjeveške gledališke prakse, renesančno gledališče, *commedia del arte*, klasicistično gledališče, evropske gledališke prakse 19. stoletja in sodobno gledališče 20. stoletja – avantgarda. Poimenovali bomo temeljna dela in avtorje.

TEORIJA GLEDALIŠČA: spoznali bomo gledališče kot uprizoritveno dejavnost, gledališke poklice, kulturni in umetniški pomen gledališča kot institucije, proučevali dramsko umetnost kot neodvisno od gledališča. Spoznali bomo različne vrste gledališč (iluzionistično, stilizirano, poulično, antično, srednjeveško, elizabetinsko, realistično itd., abstraktno, gledališče v gledališču (igre v igri), lutkovno, improvizirano, epsko, plesno, operno idr.). Ogledali si bomo vsaj eno gledališko predstavo.

ZGODOVINA FILMA: spoznali bomo prve poskuse gibljivih slik in razvoj filmske tehnike (kamera, projekcija), pionirje filma (Lumièrova brata, Méliès), obdobje nemega filma in razvoj filmske govornice, prehod v zvočni film ter zlato dobo Hollywooda. Osvetlili bomo razvoj evropskega filma v prvi polovici 20. stoletja, vlogo avantgardnih gibanj (nemški ekspresionizem, sovjetski montažni film, francoski nadrealizem) ter vpliv družbeno-političnih razmer na film (propagandni film, vojni film). Spremljali bomo ključne mejnike svetovne kinematografije v drugi polovici 20. stoletja in sodobnem filmu ter predstavili najpomembnejše avtorje, filme in prelomne tehnološke spremembe (barvni film, digitalizacija, posebni učinki).

TEORIJA FILMA: spoznali bomo film kot umetnost gibljivih podob in kot množični medij. Analizirali bomo osnovne filmske prvine (kadrovanje, montaža, zvok, barva, gibanje kamere) in njihov vpliv na doživljanje gledalca. Obravnavali bomo glavne teorije filma, razmišljali o družbeni vlogi filma ter o njegovem razmerju z ideologijo in popularno kulturo. Naučili se bomo razlikovati med filmskimi žanri, razpravljali o vlogi režiserja in avtorstva ter spoznali osnove filmske analize in interpretacije. Ogledali si bomo izbrane filmske prizore in jih razčlenili z vidika teoretičnih konceptov.

KRITIČNO VREDNOTENJE GLEDALIŠKIH UPRIZORITEV IN FILMA: ponovili in utrdili bomo značilnosti besedilne vrste *ocena* (gledališke predstave, filma, knjige) in se poskusili v tvorjenju tako v slovenščini kot tudi angleščini. Spoznali bomo besedišče za opisovanje zgodbe, likov, režije, igre, scenografije in filmskih prvin. Analizirali bomo primere profesionalnih recenzij, vadili pisanje krajših vrednotenj, nato pa prehajali na daljše, argumentirane ocene, v katerih bodo morali dijaki podpreti svoje mnenje z dokazi iz dela. Spodbujali bomo analitično razmišljanje, jasno izražanje in ustrezno rabo slovenskega in angleškega jezika. Besedila bodo tudi del skupne ocene pri predmetu. Dijaki bodo vodili gledališko-filmski dnevnik.

EVROPSKI FILM S POUČENOM NA ITALIJANSKI KINEMATOGRAFIJI: spoznali bomo zgodovino italijanske kinematografije, od neorealizma do sodobnih trendov, ter njen vpliv na razvoj evropskega filma. Osvetlili bomo ključne smeri, kot so neorealizem, *commedia all'italiana*, politični film ter poleg različnih žanrov predstavili pomembne režiserje (Fellini, Antonioni, Rossellini) in igralce. Poseben poudarek bo na vplivu italijanskih filmov na estetiko in

družbenokritično vlogo filma v Evropi. Ogledali si bomo izbrane italijanske filme in jih vsebinsko ter slogovno analizirali.

ITALIJANSKA DRAMATIKA: raziskali bomo razvoj italijanske dramatike in gledališča od renesanse do 20. stoletja. Poseben poudarek bo na *commedia dell'arte*, njenih maskah, improvizaciji in vplivu na evropsko gledališče. Predstavljen bo Luigi Pirandello, njegov eksistencialni pristop ter prelomne drame. Osvetlili bomo renesančne avtorje, vlogo opernega gledališča in scenografskih inovacij, razvoj režije ter pomen gledaliških festivalov v sodobni Italiji.

RAZVOJ SLOVENSKE DRAMATIKE/GLEDALIŠČA: spoznali bomo temeljne mejnike slovenske dramatike in gledališča od Škofjeloškega pasijona, prve slovenske komedije, Cankarjevih del do avantgardnega gledališča 20. stoletja.

RAZVOJ SLOVENSKE FILMSKE USTVARJALNOSTI: posebno pozornost bomo namenili slovenskemu filmu – od prvih poskusov snemanja in prvega slovenskega celovečernega filma *V kraljestvu Zlatoroga* (1931), do razvoja v povojnem obdobju (France Štiglic, *Na svoji zemlji*), razcveta avtorskega filma v 60. in 70. letih (Boštjan Hladnik, Matjaž Klopčič) ter sodobnih ustvarjalcev (Damjan Kozole, Jan Cvitkovič, Sonja Prosenc).

GLEDALIŠKE IN FILMSKE DELAVNICE bomo pripravili v 2. polletju, poskusili se bomo v pripravi proslave od scenarija do izvedbe, snemanja in montiranja.